

Miško ekosistemų atkūrimo, būklės stabilizavimo ir atsparumo didinimo, siekiant užtikrinti jų tvarumą kintančio klimato ir susijusių stresorių poveikio sąlygomis, REKOMENDACIJŲ PAKETAS

Dr.(HP) ALFAS PLIŪRA, dr. VYTAUTAS SUCHOCKAS, LAMMC filialas Miškų institutas,
Dr. VAIDOTAS LYGIS, dr. JUOZAS LABOKAS, Gamtos tyrimų centras

Rekomendacijos parengtos, įgyvendinant nacionalinės mokslo programos projektą „Skirtingų medžių rūšių ir besiformuojančių miško bendrijų atsakas ir plastiškumas klimato kaitos ir kitų streso veiksnių poveikyje MIŠKOEKOKAITA“ (2015–2018 m.) ir įvertinant naujausius mokslo pasiekimus šioje srityje. Jos skirtos valstybinio bei privataus miškų sektorių miškininkams ir miškų valdytojams.

Miškų politikoje rekomenduojama:

- Miškų įstatyme reglamentuoti nuostatas, susijusias su klimato kaitos iššūkiais, suderinant jas su atitinkamais ES teisės aktais klimato kaitos srityje;
- Atsižvelgiant į kitų šalių patirtį, parengti nacionalinę miškų strategiją ir veiksmų planą, atsiliepiantį į klimato kaitos iššūkius;
- Poįstatyminiuose aktuose adaptuoti naujausius Europos miškų genetinių išteklių programos EUFORGEN (joje dalyvauja ir Lietuva) strategijas ir rekomendacijas miško genetiniams ištekliams išsaugoti klimato kaitos sąlygomis;
- Atnaujinti Miško genetinių išteklių išsaugojimo, selekcijos ir sėklininkystės plėtros programą, atsižvelgiant į klimato kaitos iššūkius;
- Reglamentuoti (taisyklėmis ir rekomendacijomis) vietinių medžių Lietuvos ir užsienio kilmės ir genotipų parinkimą miškams veisti, svetimžemių medžių rūšių naudojimą, įvairius ugdymo

ir pagrindinius kirtimus, kirtimų apyvartos amžių ir kt. klimato kaitos padariniams sušvelninti ir keliamai rizikai sumažinti bei užtikrinti šių taisyklių ir rekomendacijų įgyvendinimą valstybiniuose ir privačiuose miškuose;

- Sukurti miško genetinės įvairovės (DNR) sekimo sistemą sutrikdytose bei saugomose ekosistemose, siekiant kontroliuoti ir reaguoti į klimato kaitos iššaukiamus nepalankius genetinės įvairovės pokyčius.

Praktinės miškininkystės pokyčiai:

- Didinti miškų struktūrinę įvairovę (amžiaus, teritorinę ir rūšinę), pradėdant miško atkūrimu, ugdomaisiais kirtimais ir baigiant pagrindiniais kirtimais, siekiant sumažinti neigiamą klimato kaitos sukeltų abiotinių ir biotinių aplinkos trikdžių (gaisrų, vėjovartų, kenkėjų, ligų ir kt.) apimtį ir poveikį miško ekosistemoms;
- Veisiant spygliuočius teikti prioritetą paprastajai pušiai, nes tikėtina, kad šiltėjant klimatui paprastoji pušis pasižymės didesniu prieaugiu ir geresne būkle, negu paprastoji eglė;
- Plačiau veisti beržų, drebulių ir juodalksnių plantacinius miškus, nes šiltėjant klimatui ir didėjant CO₂ koncentracijai ore, šių medžių rūšių prieaugis jauname amžiuje turėtų ženkliai padidėti; taip klimato šiltėjimas būtų panaudojamas miškų našumui, medienos gamybai ir anglies surišimui didinti;
- Kadangi klimato kaitos prognozės rodo, kad Lietuvoje turėtų didėti kritulių kiekis (15 proc.), rekomenduotina ąžuolus veisti sausesnėse augavietėse, nes ąžuolų prieaugis labiau didėtų būtent sausesnėse, negu įprasta augavietėse (išlieka neaišku, ar dėl pasikartojančių vasaros sausrų sukkelto apsilpimo nepasireikš ligų ar kenkėjų protrūkiai);
- Veisiant ir atkuriant miškus vengti lėčiau augančias medžių rūšis mišrinti su greitai augančiais beržais ir juodalksniais, nes pastarųjų rūšių prieaugis didės sparčiau ir jie labiau stels lėčiau augančias medžių rūšis;
- Vengti spygliuočių ir kietųjų lapuočių kirtavietes palikti savaiminiam atsikūrimui, jei numatomas gausus atsikūrimas drebulėmis, beržais, juodalksniais, nes pastarųjų rūšių prieaugis irgi sparčiau didės ir jie labiau stels lėčiau augančias medžių rūšis;
- Plačiau naudoti šiltnamiuose išaugintas sėklas ir sodmenis, nes epigenetiniai medžių tyrimai rodo, kad šiltomis sąlygomis iš-

Kokios sudėties formuoti medynus?

MARIJONO BERNOTAVIČIAUS nuotrauka

augintos sėklos ir sodinukai labiau prisitaiko augti šiltėjančio klimato sąlygomis;

- Miškų veisimui plačiau naudoti sodmenis su apribota šaknų sistema, pagerinančia želdinių prigijimą klimato kaitos sukeltomis nepalankiomis aplinkos sąlygomis (trumpo pavasario, šalnų, sausrų ir kt.);

- Kadangi jauni uosių medeliai ir toliau stipriai pažeidžiami *Hymenoscyphus fraxineus* sukeltos ligos, pažeistus ir išretėjusius uosynus tikslinga papildyti arba atkurti atrinktų atspariausių Lietuvos ir užsienio genotipų sodmenimis bei atsparių ligoms svetimžemių uosio rūšių sodmenimis;

- Leisti miškuose daugiau sodinti šilumamėgių natūralizuotų, neinvazinių introducentų – europinio maumedžio, bekočio ažuolo, kai kurių rūšių tuopų, trešnių ir kitų (veisti grynus želdinius arba mišrinti su vietinėmis medžių rūšimis);

- Dėl didėjančio neigiamo sausrų, vėjovartų ir kenkėjų poveikio eglynams svarbia adaptacine priemone būtų jų kirtimų apyvartos amžiaus mažinimas;

- Plantaciniams karpotojo beržo, hibridinės drebulės, hibridinių tuopų bei juodalksnio miškams dėl klimato šiltėjimo didėjančio lapuočių prieaugio jauname amžiuje tikslinga projektuoti mažesnę kirtimų apyvartos amžių;

- Ugdymo kirtimais pirmiausia turėtų būti šalinami tie tikslinių rūšių medžiai, kurie išsiskiria deadaptacijos, t. y. neprisitaikymo požymiais (pleištiniais ūgliais, dviviršūniškumu, dvistiebiškumu, šalnų pažeidimais ir kt.);

- Nesuvėluoti ir intensyvinti ugdomuosius kirtimus lėčiau augančių medžių rūšių žėliniuose ir želdiniuose, siekiant sumažinti tikslinių medžių rūšių stelbimą drebulių, beržų bei juodalksnių savaiminukais, nes pastarųjų medžių rūšių augimas spartės intensyviau ir jie labiau stels lėčiau augančias medžių rūšis;

- Užsienio tyrimai rodo, kad augavietėse, kuriose trūksta drėgmės, būtų tikslinga taikyti intensyvesnius ugdymo kirtimus, sumažinant skalsumą prastesnio vystymosi medžių sąskaita; taip sumažėtų transpiracija iš medyno ploto, sušvelnėtų vietinė sausra ir jos neigiamas poveikis medžiams;

- Nešviesinių miško medžių rūšių medynus nekirsti plynais

kirtimais ir pereiti prie nuolatinės miško dangos miškininkystės, kuri laiduoja mažesnę pažeidimų (kuriuos sukelia dėl klimato kaitos besiplečiančios vėjovartos, kenkėjai, ligos, gaisrai) riziką ir mastą;

- Mažinti plynų kirtimų biržės plotą, siekiant geresnio savaiminio atsikūrimo ir biologinės įvairovės išsaugojimo, kartu mažinant šalnų, sausrų, vėjų bei kitų nepalankių aplinkos veiksnių pasireišimo tikimybę ir jų neigiamą poveikį;

- Kadangi šiltėjant klimatui pastebimas miško medžių kenkėjų bei ligų sukėlėjų populiacijų gausumo ir jų daromos žalos didėjimas, daugiau dėmesio skirti šių pavojingų reiškinių suvaldymui, plačiau naudojant biologines, chemines kenkėjų bei fitopatogenų kontrolės priemones, pasitelkiant kenkėjams ir ligoms atsparių medžių klonų, šeimų bei populiacijų selekciją.

Medžių genetikos, selekcijos ir introdukcijos:

- Kadangi dabartiniai miškų sodinimo tankumai daugeliui medžių rūšių normatyvuose yra per daug sumažinti remiantis ekonominiais ir ūkiniais argumentais, nuvertinant genetinius gamtinės atrankos ir adaptacinius reikalavimus, tikslinga padidinti sodinimo ir žėlinių tankumą, tuo padidinant ir jaunuolynų genetinę įvairovę, sudarant galimybes intensyvesnei gamtinei atrankai vykti ir adaptacijai naujoms klimato sąlygoms didėti;

- Ištestuoti ir atrinkti Lietuvos miško medžių populiacijas, šeimas ir klonus, atsparesnius klimato kaitos sukeltiems padariniams, įvairių klimatinės veiksnų svyravimo amplitudės didėjimui bei su klimato kaita susijusių stresorių (didesnės ozono koncentracijos, UV spindulių ir kt.) poveikiui;

- Siekiant ateities miškus veisti labiau prisitaikiusia ir genetiškai įvairesne medžiaga, reikia išbandyti ir atrinkti atskirų tikslinių medžių rūšių užsienio populiacijas, šeimas ir klonus, atsparesnius klimato kaitos sukeltiems padariniams ir įvairių klimatinės veiksnų svyravimo amplitudės didėjimui;

- Leisti ir rekomenduoti dalį miško želdinių eksperimento tvarka įvesti, naudojant vietinių medžių rūšių pietinių kilmų (pvz., iš Lenkijos ir Vokietijos, bet ne iš šiauriau esančių šalių) sodmenis.

NAUJOS PADANGOS

Pritaikytos įvairiems miško ir kelių tiesimo darbams ypač sudėtingomis sąlygomis

nokian
NOKIAN TRACTOR KING

Faks. 8 37 215101

Tel. 8 683 24140 (Aidas)
El. paštas info@pgmtechnika.lt

Tel. 8 656 82777 (Darius)
El. paštas darius@pgmtechnika.lt

Tel. 8 607 77723 (Renaldas)
El. paštas renaldas@pgmtechnika.lt

nokian
HEAVY TYRES